

Η ανακάλυψη του ναού του Δία στους Αιζανούς

Ο ναός του Δία σε λιθογραφία του Leon de Laborde, 1838 (φωτ. Συλλογή Π. Μεχτίδη).

Ο ναός του Δία στους Αιζανούς της Φρυγίας (Cavdarhisar) είναι αναμφισβήτητα ο καλύτερα σωζόμενος στη Μικρά Ασία, ενώ και ο αρχαιολογικός χώρος γύρω από τον ναό αναδεικνύεται σταδιακά σε έναν από τους πιο ενδιαφέροντες μετά από ανασκαφές που ξεκίνησαν το 1970 και συνεχίζονται χωρίς διακοπή από τότε από Γερμανούς αρχαιολόγους. Ήδη από τον 19ο αιώνα και την ανακάλυψή του, ο ναός υμνήθηκε ως ένα μοναδικό μνημείο. Όμως στις διαμάχες των περιηγητών για το ποιος είχε την τιμή να ανακαλύψει αυτόν τον ναό έδωσε τέλος μία επιστολή του Earl of Asburnham,¹ που στάλθηκε στον Άγγλο ιερέα της Σμύρνης Arundell στις 20 Φεβρουαρίου 1829. Ο Arundell περιέλαβε την επιστολή στο δεύτερο τόμο του περιηγητικού του βιβλίου. Αρχικά ο Arundell ανέφερε ποιοι περιηγητές ακολούθησαν τον Earl of Asburnham -οι Laborde, Hall (1827), Keppel (1829), Caille, Stamatii, Meredith, D'Israeli, Clay (1830), Hamilton (1836)- πριν παραθέσει την ίδια την επιστολή.

Ο Earl of Asburnham, μάλλον πολύ μετριοπαθής σε μία εποχή που ο καθένας δήλωνε «αρχαιολόγος», έγραψε στην επιστολή του «το καθήκον της περιγραφής αυτών των ενδιαφέροντων ερειπίων έπεσε σε πιο ικανά χέρια από τα δικά μου, εάν η πληροφορία που έχω είναι σωστή, ότι το Chavdour, από τότε που έφυγα, δέχτηκε την επίσκεψη ενός διακεκριμένου Γάλλου ταξιδιώτη, ο οποίος προστοιμάζει να εκδώσει την περιγραφή της παρουσίας του στη Μικρά Ασία» (αναφέρεται στο Leon de Laborde). Ο Earl of Asburnham έφυγε από την Κιουτάχεια (Kiutaia) στις 3:30 π.μ. και έφθασε στους Αιζανούς στις 2 μ.μ., ακολουθώντας έναν μακρύτερο δρόμο από τον πιο σύντομο (σε 7 ώρες). Στις 26 Ιουλίου 1824 έφυγε από τους Αιζανούς με κατεύθυνση το Ghediz, στο οποίο έφθασε μετά από 5 ½ ώρες. Ανέφερε ότι είδε πολλές επιγρα-

φές με το όνομα Αιζανοί σε πολλές θέσεις, ενώ –πολύ σωστά– σημείωσε ότι η επιγραφή στο εσωτερικό του ναού με το όνομα Αιζανοί επιβεβαιώνει την ταύτιση με την αρχαία πόλη, αφού δεν ήταν δυνατόν αυτή η επιγραφή να προέρχεται από άλλη, γειτονική πόλη, όπως συνέβη με άλλες επιγραφές σε άλλες ερειπωμένες αρχαίες πόλεις (λάθος που έκαναν πολλοί άλλοι περιηγητές). Περιέγραψε τον ναό, ορθά, ως ιωνικό και ψευδοδίπτερο, ακολουθώντας το Βιτρούβιο και επίσης το συγκρότημα του θεάτρου-σταδίου. Το γράμμα του έχει ως επίλογο την διαπίστωση της σπουδαιότητας του μνημείου που ανακάλυψε, σπουδαιότητα η οποία, μετά από 180 χρόνια και εκατοντάδες ανασκαφές στη Μικρά Ασία, παραμένει ίδια, αν όχι και μεγαλύτερη: «Δεν έχω δει πουθενά στη Μικρά Ασία να στέκεται αρχαίο κτίσμα τόσο καλά όσο στο Chavdour. Τα ερείπια της Εφέσου ή της Άσσου μπορεί να είναι περισσότερα ή πολύ περισσότερα. Αλλά δεν προσφέρουν στο ελάχιστο τόσο τέλεια την αίσθηση πως ήταν πραγματικά και για αυτόν το λόγο, ή από την ανικανότητά μου να εκτιμήσω την αξία τους, ίσως κάνω λάθος στο να υποθέτω ότι τα αρχιτεκτονικά ερείπια της Εφέσου, αν και πιο πλούσια διακοσμημένα, δεν προσφέρουν τόσο απλό δείγμα της τέχνης, όσο ο ναός στους Αιζανούς» (Arundell F.V.J. “Discoveries in Asia Minor including a description of the ruins of several ancient cities and especially Antioch of Pisidia” vol. II, σελ. 347-351).

1. Bertram Ashburnham, 4th Earl of Ashburnham, 1797- 1878, δεινός συλλέκτης χειρογράφων.

Πέτρος Μεχτίδης
Αρχαιολόγος & Συντηρητής Έργων Τέχνης
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού